

Nr 93.

Av herr **Lindman m. fl.**, *angående en allsidig utredning rörande vårt lands behov av försvarsanstalter m. m.*

Vid föregående års riksdag framhöllo vi, att tiden icke var lämplig för en nedrustning, och reserverade oss därför mot antagandet av den av första särskilda utskottet förordade försvarsordningen. Vi dela sålunda icke ansvaret för det beslut om nedrustning, vilket fattades av förra årets riksdag, och vi hysa alltjämt den uppfattningen, att 1925 års försvarsordning icke skänker erforderlig trygghet för vår nationella säkerhet.

Nedrustningsbeslutet fattades vid en tidpunkt, då — för att återgiva hans excellens statsministerns uttalande i Kungl. Maj:ts proposition nr 50/1925 — »det i världen alltjämt rådande osäkerhetstillståndet innesluter även för en nation, som icke är direkt hotad, möjligheten att bliva indragen i konflikter mellan andra stater». Den svenska nedrustningen påskyndades icke dess mindre och utbröts härigenom från sambandet med de inom Nationernas förbund pågående strävandena att åstadkomma en av förbundet reglerad allmän nedrustning. Såsom mest anmärkningsvärd framstår emellertid den omständigheten, att nedrustningsbeslutet veterligen icke grundades på någon utredning av vårt lands behov av försvarskrafter.

De händelser, vilka inträffat efter avslutandet av föregående års riksdag, hava styrkt vår uppfattning, att det utrikespolitiska läget nu icke berättigar till en nedrustning i vårt land. Den avspänning, som i viss mån blivit en följd av det s. k. Locarnoavtalet, har gjort sig gällande huvudsakligen med avseende på förhållandena i *västra* Europa. De förhandlingar, vilka föregingo nämnda avtal, ävensom bestämmelserna i detsamma visa tydligt, att anledningarna till det alltjämt rådande osäkerhetstillståndet förnämligast äro att söka i *östra* Europa. Därtill kommer, att Sovjet-Ryssland icke deltagit i sagda förhandlingar, än mindre träffat några avtal, vilka äro ägnade att mildra motsättningarna mellan detta land och dess europeiska grannstater.

De rustningsbegränsningar, vilka ställts i utsikt i frederna och i förbundsakten för Nationernas förbund, hava hittills vidtagits endast beträffande de besegrade staterna. Även under den tid, vilken förflutit efter Locarnoavtalets avslutande, hava strävandena efter en allmän nedrustning tagit sig uttryck endast i utfärdandet av inbjudningar till sammanträde med en kommission sakkunniga, som skall utföra förberedande undersökningar för anordnandet av en konferens för minskning och begränsning av rustningarna. Det framhålles dock

uttryckligen, att innan en sådan konferens kan komma till stånd, måste »från den allmänna säkerhetens synpunkt tillfredsställande förhållanden hava tryggats». Huru dessa förhållanden gestalta sig i östra Europa framgår därav, att Ryssland ytterligare befästat sin militära maktställning. Dess armé räknar nu i fredstid över åtta hundra tusen man och om trupperna för särskilda ändamål inräknas, i runt tal en million man; dess flotta är stadd i stark utveckling och torde inom en snar framtid åter nå en styrka jämförlig med den under världskriget. Ryssland är också i förhållande till sina europeiska grannstater vida starkare nu än före världskriget. I Finland, där en revision av försvarsväsendet står på dagordningen, avser man enligt uppgifter i dagspressen att väsentligt öka den nuvarande försvarsorganisationen.

I sitt utlåtande med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50/1925 angav första särskilda utskottet såsom ett av motiven för den förordade nedrustningen »en åstundan, att vårt folk skulle i och med sitt ställningstagande i försvarsfrågan ådagalägga sin vilja att medverka till en internationell begränsning av rustningarna». Den sålunda ådagalagda viljan har emellertid, såvitt det kommit till allmän kännedom, icke utövat något inflytande på frågan om en allmän europeisk rustningsminskning. Tvärtom hava, såsom ovan berörts, våra närmaste grannländer i öster redan vidtagit eller avse att vidtaga avsevärda öknningar med avseende på sina rustningar.

Ändamålet med en allmän rustningsminskning är enligt förbundsaktens uttalande ett bevarande av freden. Vidmakthållandet av den försvarsorganisation, som kan anses erforderlig för tryggheten av Sveriges nationella säkerhet, utgör förvisso icke ett hinder för fredens bevarande och betraktas helt visst icke på något håll såsom ett sådant. Tvärtom kan Sveriges vanmakt bliva en fara för freden i Östersjöområdet. I detta sammanhang torde böra framhållas, att konstituerandet av självständiga stater inom de från Ryssland fränskilda områdena vid Östersjön ökat konfliktsanledningarna i nordöstra Europa. Genom vårt medlemskap i Nationernas förbund hava vi i viss mån frånträtt vår neutralitet och utsätts redan därigenom i högre grad än förut för faran att bliva in-dragna i ett krig, vilket berör Östersjön, fränsett att medlemskapet i sagda förbund kan medföra förpliktelser, vilka vi icke kunna undandraga oss. Den beslutade nedrustningen står därför icke i överensstämmelse varken med vårt lands trygghet eller med vårt medlemskap i Nationernas förbund.

I det föregående har framhållits, att nedrustningsbeslutet icke grundats på erforderlig utredning av vårt lands behov av försvarskrafter. Försvarsorganisationen har tvärtom fastställts utan behörig hänsyn till huru organisationen skall användas för att fylla de med densamma avsedda uppgifterna eller om dessa uppgifter över huvud taget kunna fyllas med nämnda organisation. Det synes hava förelegat desto större skäl att företaga en utredning i berörda hänseenden, som de ansvariga militära myndigheterna, i den mån de satts i tillfälle att avgiva yttrande om organisationens lämplighet, med skärpa framhållit, att vårt lands behov av försvarskrafter icke kan anses tillgodosett med en krigs-

makt, organiserad enligt det då föreliggande och nu i huvudsak antagna förslaget.

Varje organisation måste bestämmas av de uppgifter, vilka tillkomma densamma. Detta gäller i särskilt hög grad vid fastställandet av en så omfattande och för riket betydelsefull organisation som försvarsväsendet. Dess uppgifter äro — därom synes fullständig enighet råda — att trygga rikets neutralitet och att, om denna kränkes, utgöra ett värn för landets självständighet. Behovet av stridskrafter för fyllande av dessa uppgifter kan fastställas endast efter noggranna undersökningar, vilka utmynna i en *försvarsplan*. Förutvarande försvarsorganisationer hava av statsmakterna antagits på grundval av dylika utredningar. I detta sammanhang må återgivas ett uttalande av dåvarande statsministern Karl Staaff, när det gällde att ordna vårt försvarsväsende med hänsyn till de på grund av unionsupplösningen ändrade förhållandena. I sitt yttrande till statsrådsprotokollen den 5 januari 1906 anförde herr Staaff bl. a. följande:

»För att uppnå största möjliga effektivitet åt landets försvarskrafter synes det vara erforderligt, att en närmare samverkan anordnas mellan de båda olika grenarna av försvarsväsendet. Första förutsättningen för en sådan samverkan är, att en gemensam försvarsplan uppgöres med huvudsyfte att i stora drag klargöra, vilken verksamhet armén och vilken verksamhet flottan bör utveckla under olika eventualiteter av fientligt angrepp mot vårt land, samt vilka anordningar med avseende härfpå böra vidtagas till stärkande under fredens dagar av armén och flottan.»

— — — — —

»Den sålunda ifrågasatta försvarsplanen torde böra förslagsvis uppgöras av chefen för generalstaben och chefen för flottans stab i samråd med varandra. Sedan detta arbete blivit fullbordat, torde en granskning ur finansiell synpunkt av möjligheterna till planens realiserande böra följa, och lärers då bliva tillfälle att upptaga frågan, huru denna granskning på det mest fruktbara sätt bör försiggå.»

»Ett sådant tillvägagående, som jag nu tillåtit mig angiva, skulle enligt min mening medföra synnerligen stora fördelar. En med omsorg förberedd planmässighet, önskvärd på alla statslivets områden, är särskilt i fråga om vårt försvar av utomordentligt stor betydelse. Ty för ett litet och jämförelsevis fattigt land är det oundgängligt att kraftigt genomföra principen det möjligast effektiva försvar för den därför nedlagda kostnaden.»

Utredningar av det slag, vilka sålunda ansågos nödvändiga för 20 år sedan, äro än mera av behovet påkallade efter tillkomsten av flygvapnet.

Därest nedrustningen grundas på den uppfattningen, att något eller några av de krigsfall, vilka tillförene lagts till grund för försvarsplanen, numera icke behöva tagas i betraktande, torde en sådan utmönstring — såsom ock framhölls under förlidet års försvarsdebatt — icke böra företagas av de militära myndigheterna utan bestämmas av den ansvariga riksledningen.

Med den minskning av försvarsorganisationens styrka, som måste bliva en

följd av 1925 års försvarsbeslut, kan det visa sig nödvändigt att även i andra avseenden begränsa krigsmaktens uppgifter i överensstämmelse med vad som framhållits i chefens för generalstaben skrivelse till ordföranden i 1924 års riksdags särskilda utskott. Även i detta hänseende bör beslutet fattas av den ansvariga riksledningen. De problem, till vilka riksledningen sålunda har att taga ställning, äro av den betydelse och den omfattning, att desamma kräva en synnerligen grundlig utredning och ett icke mindre noggrant övervägande under hänsynstagande till olika faktorer. Resultatet av riksledningens ställningstagande i dessa avseenden blir också avgörande för vår grad av trygghet.

Av det föregående torde framgå, att omfattande utredningar äro erforderliga, innan en genomgripande omorganisation av vårt försvarsväsende genomföres. Andra perioden av övergången till den nya härordningen omfattar bland annat indragning av ett stort antal truppförband och innebär sålunda i väsentliga delar ett upprivande av den nuvarande organisationen. En sådan indragning bör i varje fall icke ske, förrän ovan antydd utredning och planläggning utförts. I motsatt fall kan det inom kort visa sig nödvändigt att vidtaga mer eller mindre genomgripande förändringar i den beslutade organisationen.

En annan omständighet, som i hög grad talar emot genomförandet vid nu beslutad tidpunkt av andra perioden av övergången till den nya härordningen, är nödvändigheten att alltjämt vidmakthålla en erforderlig krigsberedskap. I detta sammanhang torde för frågans belysande böra återgivas ett uttalande av statsminister Staaff i hans ovan omnämnda yttrande: »Givet är, att försvarsplanen bör avse en gradvis skeende utveckling av försvarsmedlen, så ordnad och avpassad, att under varje utvecklingsskede finnes en verklig krigsberedskap, d. v. s. att de under varje sådant skede befintliga försvarsmedel och försvarskrafter äro uti fullt krigsberett och krigsdugligt tillstånd.» — Dessa synpunkter göra sig självfallet i minst lika hög grad gällande vid en minskning av försvarsmedlen som vid en utveckling.

Planläggningen av stridskrafternas användning vid krig omfattar icke endast fastställandet av vissa allmänna grundsatser för uppträdandet under olika krigsfall. Den innefattar även detaljerade planer berörande krigsberedskapens alla områden. De organisatoriska förändringarna medföra behovet av helt nya krigsorganisationsplaner för högre och lägre truppförband. Dessutom måste verkställas nya beräkningar och uppgöras nya planer för stridskrafternas mobilisering samt för deras koncentrerings till olika områden. Innan den nya organisationen genomföres, måste alla de arbeten, som äro förenade med denna planläggning och därmed sammanhängande åtgärder i övrigt, vara slutförda såväl inom den högsta krigsledningen som vid de högre och lägre truppförbanden. Bristfälliga förberedelser i nämnda hänseenden skulle utan tvivel framkalla en desorganisation redan vid början av ett krig, vilken lätt kunde få ödesdiga följder.

I chefens för generalstaben yttrande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 50/1925 framhålles, att de arbeten, vilka bleve erforderliga i samband

med andra övergångsperiodens ikraftträdande, icke kunde beräknas vara slutförda förrän tidigast under året 1928—1929. Med anledning därav framhölls nödvändigheten av att uppskjuta andra övergångsperioden åtminstone till nämnda år. I yttrandet framhålles även, att ett dylikt svaghetstillstånd icke under några omständigheter får medföra sådana förhållanden, att hären icke i händelse av krig kan hastigt och noggrant utföra sin mobilisering och koncentring. Utskottet ansåg sig med hänsyn till den föreliggande utredningen icke heller vara i tillfälle att bedöma, huruvida det kunde befinnas erforderligt eller lämpligt att i fråga om den personal, som bleve övertalig vid andra övergångsperiodens ikraftträdande, vidtaga en motsvarande förskjutning, som förordats beträffande den första övergångsperioden. Detta uttalande kan knappast tydas annorlunda, än att utskottet varit tveksamt rörande lämpligheten av att genomföra andra övergångsperioden så tidigt som föreslagits eller under budgetåret 1927—1928. Under riksdagsdebatterna förekom icke någon invändning mot utskottets ovan anförda uttalande. I riksdagens skrivelse återfinnes emellertid intet uttryck för den sålunda framlagda uppfattningen.

Om andra övergångsperioden genomföres i enlighet med senaste riksdags beslut, kommer följderna sannolikt att bliva, att den fåtaliga armén vid denna tidpunkt i större eller mindre omfattning saknar erforderliga planer för sin mobilisering och koncentring, vilket, såsom ovan berörts, måste medföra en i motsvarande grad bristfällig krigsberedskap med därav följande ytterligare vådor för rikets säkerhet.

Det är fördenskull uppenbart, att genomförandet av andra övergångsperioden måste uppskjutas.

En följd härav bliver, att inskrivning av värnpliktiga även nästföljande år måste ske till samtliga nu befintliga truppförband och att linjekontingenten sålunda måste givas samma storlek som innevarande år. Bestämmelsen i värnpliktslagen § 53, andra stycket, måste med hänsyn härtill givas utsträckt giltighetstid. Den sålunda erforderliga ökningen av linjekontingenten, utöver vad i 1925 års värnpliktslag stadgats, medför höjda kostnader för de värnpliktigas underhåll m. m. Dessa kostnader inträda huvudsakligen först under budgetåret 1927—1928, men medföra dock en mindre ökning av vissa anslagsposter även för nästkommande budgetår, utöver vad i statsverkspropositionen äskats.

De ovan anförda synpunkterna gälla huvudsakligen lantförsvaret. Beträffande *sjöförsvaret* göra sig emellertid motsvarande synpunkter gällande. Ehuru redan nu på grund av flottans materiella svaghetstillstånd ett påskyndande av den beslutade ersättningsbyggnaden vore högeligen påkallad, synes oss dock i fråga om sistnämnda försvarsgren skäl föreligga att avvakta resultatet av den pågående utredningen rörande flottplanen och ersättningsbyggnaderna, innan ytterligare åtgärder kunna ifrågasättas.

Rörande *luftförsvarets* utveckling inom de gränser, som 1925 års riksdagsbeslut uppdragit, förutsätta vi icke nu någon ändring.

Det torde i detta sammanhang böra framhållas, att det måste vara med det

allmännas intresse överensstämmande, att det övertaliga befälet kan placeras i nyttiga befattningar. Sker övergången så brådstörtat, som nu förutsättes, skulle redan hösten 1926 ett antal av omkring 270 officerare, 370 underofficerare och 200 övriga att överföras till övergångsstat. Dessa torde näppeligen kunna beräknas bliva absorberade på arbetsmarknaden, innan hösten 1927 ett antal av ytterligare omkring 460 officerare, 520 underofficerare och 800 övriga militära befattningshavare måste lämna sin tjänst. De med en sådan anordning förenade olägenheterna måste såväl för det allmänna som för de därav berörda individerna bliva högst betydande.

På grund av vad sålunda anförts, hemställa vi,

att riksdagen måtte besluta dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning rörande vårt lands behov av försvarsanstalter ur strategisk synpunkt och med hänsyn till olika krigsfall, dels att med hänsyn härtill beslutet om den under andra perioden avsedda övergången till den nya härordningen tills vidare icke skall träda i verkställighet,

dels ock att riksdagen må besluta de höjningar av Kungl. Maj:ts äskanden under fjärde huvudtiteln, som härav må kunna föranledas.

Stockholm den 21 januari 1926.

Arvid Lindman.

<i>E. O. Magnusson.</i>	<i>David Pettersson.</i>	<i>John Jönsson.</i>
<i>N. E. Nilsson.</i>	<i>P. M. Olsson.</i>	<i>Edvard Låthander.</i>
<i>Nils Winkler.</i>	<i>Th. af Ekenstam.</i>	<i>Oscar N. Olsson.</i>
<i>Carl Arv. Anderson.</i>	<i>G. A. Björkman.</i>	<i>Adolf Wiklund.</i>
<i>Ewald Lindmark.</i>	<i>P. S. Hedlund.</i>	<i>Gust. A. Gustafsson.</i>
<i>Gust. Svedman.</i>	<i>A. H. Hedström.</i>	<i>Jöran Grapenson.</i>
<i>Per Rudén.</i>	<i>C. J. Öberg.</i>	<i>Nils Holmström.</i>
<i>Sven Persson.</i>	<i>Karl Wirsell.</i>	<i>J. Fjellman.</i>
<i>Erik Laurén.</i>	<i>Bj. Holmgren.</i>	<i>Adolf Wallerius.</i>
<i>Emil Bengtsson.</i>	<i>Bertha Wellin.</i>	<i>Birger Petersson.</i>
<i>Joh. G. Svensson.</i>	<i>Cornelius Olsson.</i>	<i>Per Pehrsson.</i>
<i>Ivar Anderson.</i>	<i>Ludwig Brännström.</i>	<i>Otto Järte.</i>
<i>Nils Månsson.</i>	<i>P. Valerius Olsson.</i>	<i>Eric Nylander.</i>
<i>Birger Christenson.</i>	<i>Helge Almquist.</i>	<i>Arne Forssell.</i>

Harry Weibull.

Cl. Lindskog.

*Carl Larson,
Tönnersa.*

Georg Andrén.

*Otto Johansson,
Väby.*

Gunnar Persson.

Ernst Göranson.

Fabian Lilliecreutz.

Thore Alströmer.

Carl Ros.

A. Henrikson.

O. Holmdahl.

O. A. Ernfors.

*Arthur Gustafson
i Kasenberg.*

L. L. Lorichs.